

Pozorovateľňa.

Motto:

„Fermi zapálil reťazovú reakciu a 2. XII. 1942 spustil prvý jadrový reaktor. Dal tým ľudstvu zdroj energie, ktorá pomôže zodpovedať jeho otázku:

— Kde sú mimozemské civilizácie?

Na jej zodpovedanie však iste treba aj veľa takej energie, akú vynakladá milý vedúci pozorovateľne súdr. Kéčkei na to, aby zapaloval reťazové myslenie v nás!“

RNDr. JÁN CHRAPAN, CSc.

Vo

hviezdnom náručí na návšteve u Elemíra Kéčkeiho

15. marca 1975 sa dožíva tri štvrté storočia súdruh Elemír Kéčkei. Poznajú ho všetci bratislavskí priatelia astronómie, veď jeho zásluhy pri jej popularizácii v tomto meste sú známe široko-ďaleko. Doslova zo zeme sa mu podarilo pred rokmi vydupať hvezdárníčku, v ktorej ešte aj dnes vo vysokom veku približuje ľuďom vzdialené útroby kozmického priestoru.

Veľakrát a vždy veľmi dlho mi súdruh Kéčkei rozprával o svojom živote, o jeho dotykoch s astronómiou i o tom, ako už v dvadsiatych rokoch nášho storočia stál na strane pokroku. Pri príležitosti jeho životného jubilea predkladám časť týchto rozhovorov prostredníctvom Kozmosu najmä našej mladej generácii, lebo verím, že bude aj pre ňu nevyschýnajúcim prameňom poučenia.

● Ujo Kéčkei, už viac ako 15 rokov vedieš hvezdáreň pri n. p. TESLA Elektroakustika v Bratislave. Čo ťa inšpiruje k tejto zásluhnej bezplatnej práci pre našu spoločnosť?

— Na túto obetavú prácu ma inšpiruje to, že som komunista. Hm — stále počujem, ako mi mnohí v minulosti hovorili, že pracovať zadarmo je hlúposť. Ver mi milý priateľ, že to nie je hlúposť. Ozajstný komunista musí aspoň tak pracovať pre spoločnosť ako ja. Takisto ma bolí, keď vidím ako ľudia dookola ma nechápu a podceňujú moju prácu. Pozri sa do kroniky, čo tam píšu starí i mladí návštevníci hvezdárne. Tvrdím, že nikde niet krajšieho ocenenia mojej práce ako vo hvezdárskej kronike. Pre toto budem pracovať ešte azda veľa, veľa rokov.

● Beriem do rúk kroniku a listujúc v nej, nachádzam množstvo krásnych slov. Je medzi nimi aj motto nad týmto rozhovorom. Kladiem však ďalšiu otázku. Tvoja láska k astronómii nevznikla len tak zo dňa na deň. Viem, že už v mladosti vstúpila do tvojho života.

— Veru tak, môj záujem o astronómiu je taký starý ako ja sám. Predstav si tých 40 kvintiliónov

atómov, z ktorých sa skladá moja bytosť — praneapatrná bytosť. Tie atómy sú také staré ako sám Vesmír. Život každého z nás je takto spätý s Vesmírom. No a kedy som sa zaľúbil do astronómie? Keď tu na Zemi písali rok 1910, ako 10-ročný chlapec som sa so zarážajúcou obrazotvornosťou pozeral na oblohu, kde majestátne vládla slávna Halleyho kométa. Predstav si s akým tlúčim srdcom sa pozeral ten chlapec na to čudo na oblohe, najmä keď už poprečítaval od Flammariona pár knižiek! Boli to úžasné dojmy. Doba však nežičila amatérskej astronómii. Bol som rád, že mám prácu, akúkoľvek prácu, len nech nezahyniem od hladu. Nikto z mladých si dnes nevie predstaviť, ako sa vtedy biedne žilo. Hoci som pracoval od rána od šiestej do večera do šiestej, bol som aj tak viac hladný ako syty. A takých ako ja, boli milióny. Ešte horšie časy prišli, keď som musel narukovať do kráľovskej armády. Čestné slovo, viackrát som celý mesiac nevidel chlieb. Čo môže byť horšie ako vojna. Prečítaj si tento verš a sám posúdiš, aká vanie z neho hrôza:

— Videl som krv a v nej zmietajúceho sa
a peniace pery, ktoré končiac vravia
a preklínajú svoj osud...

Čo iného mi ostalo ako obloha posiatá hviezdami. A tak som svoju smädnú myseľ krmil neskrotnou fantáziou. Lietal som ňou po šírom vesmíre a kdesi strašne ďaleko som videl dokonale usporiadanú spoločnosť. Musel som to, čo som pri tom cítil, zvečniť na papier.

— V cudzích svetoch
rozumnostiam sa obdivuje.
A bolí ju, keď vidí,
že tu každý s biedou sa borí.

Už vtedy ako 19-ročný som pochopil, že jedine komunistická strana môže sňať z ľudstva okovy útlaku a biedy a vybudovať spravodlivú spoločnosť. Preto som sa už za Maďarskej republiky rád prihlásil za jej člena.

Mimozemský svet, život vo vesmíre? Dnes je to už azda úplne samozrejmé, že vo Vesmíre existujú vari aj milióny civilizácií...

● A čo tvoji rodičia?

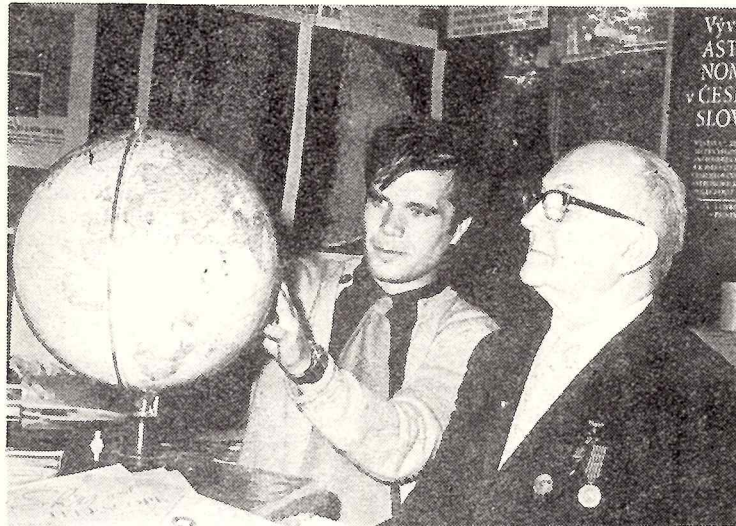
— Vrátim sa ešte do rokov pred vypuknutím prvej svetovej vojny. Môj otec zbadal, ako na mňa zapôsobil tá záračná doba. Otec bol silný komunist. Mnohokrát nám pri fajke do neskorej noci vyprával o budúcnosti „o socializme. Pamätám sa, ako raz povedal: — Voľakde ďaleko, v Rusku — jeden veľký človek organizuje komunistickú stranu, volá sa Lenin.

Aj na to si spomínam, ako mi po zmiznutí Halleyho kométy hovoril: — Syn môj, musíš mnoho čítať a učiť sa, poctivo pracovať pre spoločnosť a príde čas, keď sa budeš môcť plne venovať astronómii. Ten čas prišiel roku 1960. Za neobyčajného pochopenia vedenia a zamestnancov n. p. TESLA Elektroakustika sa mi podarilo postaviť v objekte podniku maličkú hviezdárničku.

● **Popularizácia astronómie — to je bezprostredný kontakt s publikom. Pri takýchto príležitostiach vzniknú rozličné situácie. Na ktoré si najradšej spomínaš?**

— Najväčšiu radosť mávam vtedy, keď do hviezdárne prídu mladí ľudia a zdôveria sa mi, že sa ešte nikdy nepozerali ďalekohľadom. Keď vidím, ako s nadšením hľadajú do okulára ďalekohľadu, mám pri tom na srdci ohromne blažený pocit. Ak už mám spomenúť konkrétny prípad, tak najradšej si spomínam na návštevu istej asi 80-ročnej ženy. Bola nesmierne vďačná za to, že aspoň raz v živote mohla vidieť cez ďalekohľad Mesiac. V očiach sa jej ligotali slzy dojatia a div ma nevyobjímala.

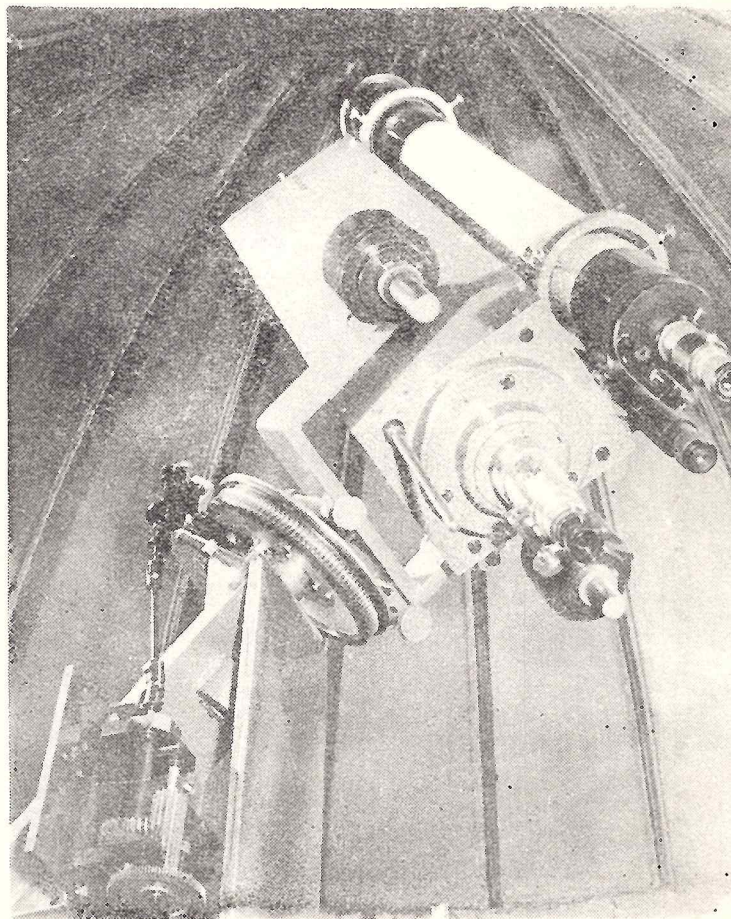
● **Hviezdárnička pri n. p. TESLA Elektroakustika supluje v Bratislave neexistenciu ľudovej hviezdárne. V Bratislave študuje tisíce stredoškôľakov a vysokoškôľakov a mnohí z nich prejavujú enormný záujem o kozmonautiku i samu astronómii. Skoda je tento záujem nepodchytiť, najmä ak popularizácia astronómie je jednou z metód, ako viesť mladého človeka k marxistickému vedeckému svetovému názoru a ako ho naučiť správne chápať postavenie človeka na Zemi.**

Súdrh E. Kéckei pri rozhovore s autorom.

★ * ★

Refraktor 100/1250 a Cassegrain.

— Je to presne tak. V okresných mestách Západoslóvenského kraja vznikajú v ostatnom čase zárodoky budúcich ľudových hviezdární — okresné astronomické kabinety. V Bratislave je však problémom aj zriadenie kabinetu. Toto všetko ma veľmi znepokojuje, lebo Bratislava mi prirástla k srdcu. Mal som už 60 rokov, keď som sa zaľúbil, podľa mňa, do najkrajšieho mesta. Ťažké a bolestné roky trvá táto láska. Venoval som jej už takmer 40 000 hodín práce, ale moja zbožňovaná krásavica si to za tie roky nepovšimla.

● Ako to myslíš?

— Už veľa rás som patričným miestam oznámil, že hviezdárnička by sa dala využiť na popularizáciu astronómie pre celú Bratislavu, a to až dovtedy, pokiaľ nebude v hlavnom meste SSR zriadená ľudová hviezdáreň. Prisľúbil som pri tom aj vlastnú pomoc. Dosiaľ som však nedostal odpoveď. Nazdávam sa, že by našu pozorovateľňu mal navštíviť nejaký kompetentný pracovník Národného výboru mesta Bratislavy. Potom by určite dospel k záve-

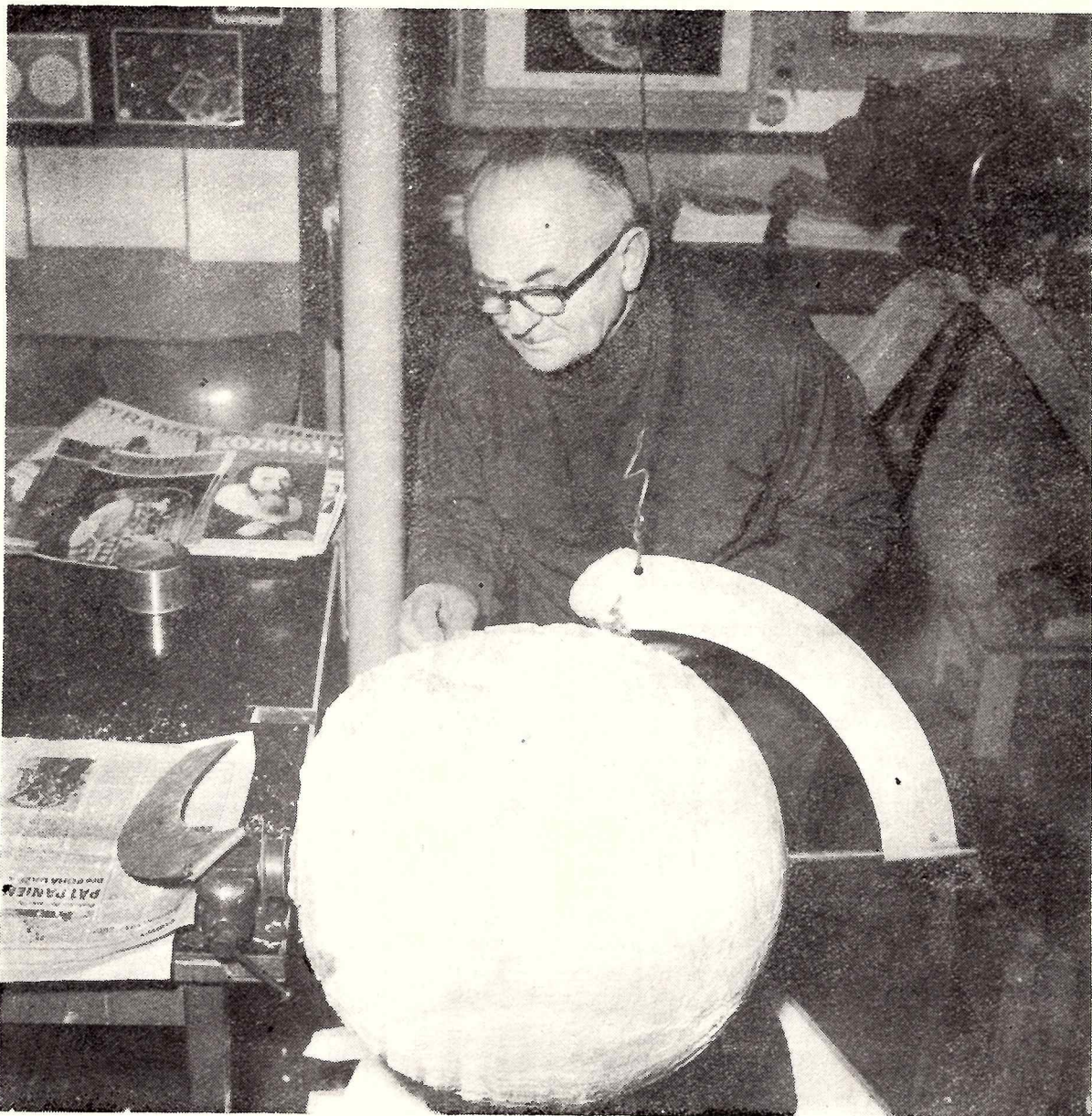
ru, že je tu naozaj vytvorená veľká hodnota, ktorá by sa mala čo najviac využiť.

● Docent Július Krmešský napísal na jar 1973 do kroniky nasledujúce riadky: „Už dávnejšie som sa dozvedel, že v Tesle na Karpátskej ulici je akási pozorovateľňa. Pri dnešnej návšteve som sa presvedčil, že tá „akási pozorovateľňa“ je niečo viac, omnoho viac. Svedčí nielen o láske k astronómii, ale i o obdivuhodných vedomostiach i technických schopnostiach jej pôvodcu, ktorý dokázal to, čo sa v Bratislave nepodarilo vytvoriť za toľko desaťročí (asi od roku 1936) rôznym astronomickým spoločnosťami.“

Pod to súdruh Kéčkei dopísal: „Či bude mať naša Bratislava aj v roku 1993 iba takúto hviezdáreň???“

No a záverom mi ostáva poďakovať sa za rozhovor a pripojiť sa k početnému zástupu gratulantov. Ešte veľa rokov radosti z astronómie, milý ujo Kéčkei!

Zhovárál sa: Marián DUJNÍČ

Zhotovovanie makety Mesiaca.

Všetky foto: M. Dujnič